

ETNOGRAFYA MÜZESİNDEKİ ALEMELER

Yazı Kısmını hazırlayan:
Hamit KOŞAY

Resimlerini yapan
Perilun ÇETLİ

İslam Ansiklopedisi (Cilt: I sah. 297) de *alem* sözünü şu şekilde tarif eder:

"*Alem* (Arapça) cem'i *a'lam*, yol gösteren işaret, bayrak. (İkinci manada Arapçada *liva* ve *rayet* kelimeleri de kullanılır).

İslamiyetten evvelki devirlerde de her kabilenin bir bayrağı vardı ve her bayrak, bezinin rengi ile, diğer kabilelerin bayraklarından ayrılırdı. Bayrak mızrağın ucuna bağlanır ve harpte bizzat kumandan tarafından taşınırdı. Peygamberin de bir bayrağı vardı ki ismi "ukab idi..."

Türk Ansiklopedisi ise dar manada *alemi* şu şekilde tarif eder. (Cilt: 2 sah: 37): "*alem*, yapı kubbeleri ve minare külahları üzerine kaplanan kurşun levhaların tepede birleşen kısımlarındaki açıklığı örtmek ve bu suretle rüzgarların kurşunları kaldırmasına engel olmak için ağızlarına, kapak gibi ağırca bir şey koymak ve aynı zamanda okubbe külahın şekline bir güzellik vermek için konulan ay şeklinde sivri tepeliktir."

Sanat Ansiklopedisinin *alem maddesinde* verdiği izahlara göre (Cilt: 1 sah. 41) eski Türkler ümmiyetle çadır ve binaların tepesine gerek tezyini mahiyette ve gerekse kötü ruhlara ve nazara karşı tılsım olarak bir sırığa geçirilmiş yuvarlaklar şeklinde tepelikler koyarlardı ki bunlara *moncuk* veya *boncuk* denirdi. Ötedenberi devam eden bir geleneğe diğer inşai ve bedii sebepler katılarak alemlerin bugüne kadar devam etmesine ve minarede mühim bir unsur haline gelmesine sebep olmuştur.

Türklerin bu gibi tepeliklere *moncuk* dediklerini bazı eski metinlerde görmekteyiz. Böyle tepelikler *Budi* dinine ait mabetler ve *Ustupa*ları tepesinde de görülür. Cami ve minarelerin tepesine konulan *alemlere* Arapların da *moncuk* dediklerini *Arapça* lugatlerden öğreniyoruz. Türk lehçelerinde çok defa M harfi B ye değiştiği cihetle *boncuk* sözü ile *moncuk* arasında bir fark olmadığı aşıkardır. İslamiyetten sonra Türkler bu eski tabir yerine daha İslami buldukları *alem* sözünü almışlardır. Araplar ise *alem demeyip moncuk* demişlerdir. (**)

Alemler sade kubbe ve külah tepelerine de-

(**) Türklerin kullandığı Arapça *enfiye* yerine Araplar aynı şekilde *burnot* (burun otu derler). H. K.

ğil, sancak ve tuğların da gönderleri **tepesine** takılırdı. Bugün de hala bayrak ve sancakların tepesine ya *ay* veya *alem* konulmaktadır.

Gerek sancak ve gerek kubbe ve minare külahları tepelerine takılan *alemler* muhtelif memleketler ve zamanlara göre türlü şekiller almıştır. Esas itibariyle şakuli bir mihvere üstüste geçirilmiş boncuk gibi yuvarlak kısımları havi bir mihverle bunun tepesine oturan bir *hilal* veya iki uçları dışarıya *kıvrık boynuz* şeklinde bir parça veyahut *üç yapraklı bir zambağa* benzeyen ve boynuz şekline tamamen intibak eden tezyini bir örgeden (motiften) ibarettir. Bunlar ya bakırdan içi boş olarak veya taştan yontularak yapılmışlardır.

Bakırdan olanlarının üstüne altın yaldız sürülür. Küçük sancak alemlerinin gümüşfen veya pirinçten yapılmış olanları da vardır. Kubbe ve minarelerin alemleri binanın büyüklüğüne uyar bir nisbette yapılırlar. Büyük camilerde bu alemlerin yüksekliği bazen beş altı metreyi bulur. Kalın bakır levhalardan içi boş bir kazan gibi ve muhtelif parçalar halinde yapılan bu alemler birbirlerine perçinlenerek tutturulur.

Alemi vücade getiren bu parçalara aşağıdan yukarıya doğru şu isimler verilir: 1. *Küp*, 2. *alt bilezik*, 3. *armut*, 4. *boyun*, 5. *üst bilezik*, 6. *ay*. (Resim: 1).

Bu muhtelif parçaların şekil ve nisbeUerine göre alemlerin de şekilleri değişir.

Alemlerin en göze çarpan kısmı tepesindeki aydır. Daima bir yüzü kabeye karşı konan, yani iki kollarından geçen satha amut bir hat kabe istikametini gösterir. Bazı tekkelerin **kubbele**rinde ait olduğu tarikatın *alemi* olan *sik_k* şekillerine de rastlanmaktadır. Konya'da MevlevîJ sikkesi şeklinde bazı alemler görülür".

Kanaatimize göre alemlerin teşekkülüne esas olan *sembol* yazıdan da önce ve insanlıt tarihi kadar eskidir. Ötedenberi din ve sanat yekdiğerleriyle sıkı sıkıya bağlıdır. Eskiden -;v. halde olduğu gibi gelecekte de bu böyle olacaktır. Ekseriya din, sanata hayat ve fikir katmıştır. (Prof. Dr. Hans Richter: Zur **Architck**-turplastik "Symbol Bern 1930"); Eski Mısırlılar *alem* olarak ilahlarının ve mukaddes hayvanların suretlerini taşırlardı. Asurluların *alemi* boğa ve-

ya Semiramisin efsanelerini hatırlatan bir güvercindi. Keyhüsrev'in alemleri kartaldır. Atinalılar alem olarak Atina şehrinin hamisi ve mabudesi olan Athena'nın heykelini taşırlardı. Teblililer Sfenks ve Hipogrifi kabul etmişlerdir. Romalılar ilk sıralarda bir mızrağın ucuna bağlı bir demet ottan ibaret bir alem kullanmışlardı. Marius'dan sonra her lejyonun altun **veya** gürpüştüsten yapılmış, kanatlar açık, pençesinde bir yıldırım tutan, kartal şeklinde alemleri vardı. Her "*Kohort*" ve her "*Manipul*" hususi sancaklar taşırlardı. Hıristiyanlığı resmi din olarak kabul eden imparator Konstantin'den beri sancaklar üstüne alem olarak bir haç konuldu. Bizans İmparatorları iki başlı kartalı alem ittiha etmişlerdi. Roma İmparatorluğunu istila eden Barbaraların da alemleri vardı. Bunlar umumiyetle vahşi hayvan şekilleri idi. Gollerin remzi ve alemleri *boğa, ayı, kurt ve yaban domuzu* idi. Fransızların başlıca alemleri Saint Martin'in örtüsü idi. Sonra St. Denis'in bayrağı ve *zanbak* çiçeği, ihtilal esnasında *horoz*, I. Napolyon zamanında Roma Kartalı idi. (Sanat Ansiklopedisi Sah. 30-40). Alaca Höyük Hükümdar mezarlarında eski bronz çağı katlarında (takriben milattan önce 2300) bulunan alemlerde güneş kurslarının **geyik veya** yırtıcı hayvan ve zeminde boynuz ile ifade edildiğini görüyoruz. Semaya delalet eden güneşin manası sarıh ise de boynuz ötedenberi kuvvet ve kudret timsali olarak kabul edilmiştir. Fakat bunun, üzerinde yaşadığımız yeri (arazi) temsil etmesi de mümkündür. Bu eserlerle birlikte bulunan ve kadınlık uzvu bir üçgenle tebarüz ettirilmiş figürinler de şüphesiz bereket ve çoğalma ilahesinin sembolüdür. Hititlerin kanatlı güneşi ile çifte başlı kartala muhtelif Hitit kabartmalarında ve heykelerde rastlanmaktadır. Çifte başlı kartal daha sonra Selçuk Mimari eserlerinde, Osmanlı mezar taşlarında, hatta Anadolu kilimlerinde de görülmektedir. (Etnoğrafya Müzesindeki ibelgeleri mukayese ediniz). Kargamıştan getirilmiş bir Hitit kabartmasında (Milattan önce 8 asır) kanatlı güneş, ay ve yıldız birlikte görülmektedir.

Türklerin milli Sembolleri: "Milli armaları, Maarif Vekaleti 1925" adlı eser, in telifi vesilesiyle Türklerin milli sembolleri üzerinde durulmuş ve neticede eskiden olduğu gibi ay yıldız üzerinde karar kılınmıştır.

Profesör Ahmet Zeki Velidi'nin bilirdiğine göre: Selçukilerde Karakuş, Şir ve Hurşit; İlhanilerin mesktikatında suvari sureti, iki eliyle Hilal tutmuş bir adam, arslan veya güneş ve her ikisi beraber olarak Şir ve Hurşit, Karakuş, deve resimleri veyahut on iki senelik Türk takvimindeki hayvanat tersim edilmiştir. Altun orduda tarak; Timurlengin mühründe (Fransız

Kırılı VI. Şarl'a gönderilen mektubda) üç halka ve buna müşabih şeyler tersim edilmiştir. Fakat bunların hiçbirisi daimi surette müstamel olan milli Umumi Türk remzi değildir. Türklerin iptidai tarihine ait efsaneler arasında kurt hikayesi Türk edebiyatında defatle tanıtılmıştır. Kurt, Gök Türklerde olduğu gibi hazan valde, Uygurlarda olduğu gibi bazen pederdir. Oğuzlarda Kurt Türk Hanları ile Türk kaviminin müşkül zamanlarında ahriktilade halas ve fütühat yolları gösteriyor. Göktürk Hakanlarının bayraklarında kurt başı kullandıkları, Çin İmparatorlarının Göktürk Hakanlarına kurt başlı bayrak hediye ettikleri herkesin malumudur. Şir ve Hurşit 637 (Hicri) senelerinden başlayan Rum Selçuk sikkelerinde bulunur.

Kuş ve hayvanlardan bazıları, Türk Hakan sülalelerinde totem resmi ve aile damgaları, devlet arması hizmetini ifa etmiştir. **Cengiz** sülalesinin alametleri *Arkar* (Ahunun bir cinsi) idi. Cengiz sülalesinin bu totemi eski Gök Türklerden kalmaz. "*Uluhan Ata Bitiği*" adlı kitaba göre Altun Han sülalesinin aşikar kuşu *Tuğrul* ve *Tatar* sülalesinin hami kuşunun adı **Kerkenes**'dir. Hilal de Türklerin milli remzidir. Cengiz Han bayrağı beyaz zemin üzerine siyah hilal sureti idi. Evladı zamanında İran, Türkistanı deste ekseriya mızrak başında istimal olunurdu. Hilalin Selçukilerde devlet alemleri olarak istimali isbat edilemezse de Osmanlı sülalesi müessisi Osman Gazinin *akbayrak ve hilal* suretini istimali İlhanilerle olan münasebetine bir delil teşkil eder. Eski asırlarda Yunan, Ruma, İranlı ve diğer kavimlerde hilalin istimal oluşundan kat'i nazar Kurunuvusta ve ahiretle de hilalin bilhassa Türk Mogol alametleri milliyesi olduğu muhakkaktır."

En eski Türklerde kabile teşkilatını **teklik** eder isek bu teşkilatta sancağın da rolünü görebiliriz. Bundan başka en eski Türklerde kabile teşkilatıyla karışık olmak üzere Totemizin de mevcut olduğunu biliyoruz. Türk kabileleri içinde kabile teşkilatına dair en ziyade vesaik bulunanı Oğuz kabilesidir. Oğuzlar üçer kabileden müteşekkil olmak üzere iki büyük kısma ayrılmışlardır. Bu kabililer arasında siyasi ittihat vuku bulunca (Oğuz) namını almışlardır ki (kabileler) demektir. Her kabilenin av kuşlarından i-baret bir totemi vardır. Bu kuşlar mukaddes sayılırlar, avlanmazlar, eti yenmez idi. Bu altılı teşkilattan sonra yirmi dörtlü teşkilat zamanında *tamga* dahi vücade gelmişti. *Tamga* kabilenin bir nevi hususi arması mahiyetinde idi. Kabilenin veya cemaatin bu umumi armasından mağda birde hükümdarın hususi **arması** var idi ki Reis emrini verdikten sonra emrini tebliğ edene tamgasını havi bir de *ok* verirdi.

Emri tebellüğ eden adam da okun ucundaki tamga'yı görünce bunun reis veya hükümdar tarafından olduğunu anlardı. Oğuz Türkleri bu tamga'ya *tuğrağ* derler iki, bilahare batı lehçesinde *tuğra* olmuştur. Selçuk Türkleri Oğuz - ların Kınık boyundan idiler. Onların totem - leri *Çakırkuşu* idi. Komanların (Kun)ların armasında: mavi çemenlikde taç giymeğe ve hü - cuma müheyya ayakda duran bir *arslan*, üstün - de bir *yıldız*, altında bir *bütün* ay bulunuyordu. TokYo namı altında bilinen Türkler bayrakların - da bir *kurt başı* taşırlardı. Latince bir kaynağa göre Atilanın yırhut Hunların bayrağında *Astur* (Sungur?) isminde ,bir kuşun resmi bulunuyor - du ki bu kuşun başında bir taç var id.i. (Hü - seyın Namık Orkun aynı eser sayfa: 39-41 ve 59). Etnoğrafya Müzesinde tekkelerden gelen eserlerde Osmanlı Hükümdarlarına has *tuğra* şeklinin Mevlevi ve Bektaşiler tarafından taklit edildiğini göstermektedir. Bunun bir nevi mane - vi hükümdarlık manasına geldiği şüphesizdir. İlk devirlerde Bektaşilik Yeniçeriliğin teşekkü - lüne hizmet ettiği ve orduda büyük nüfuza sahip olduğu, ,bazı hükümdarlar Mev,levi tarikatine intisap ederek şeyhlerin elinden kılıç kuşandık - ları için bu eşitlik bir dereceye kadar müsamaha ile karşılanmıştır.

ETNOGRAFYA MÜZEİSİNDEKİ ALEMLERİN KAYITLARI

481. a. b. c. Alem. safi.hası. Demirden olup; kenarı pirinçtir. Üzeri Allah yazılı ve pirinçle tamir edilmiştir. Yük: 78.5 cm. Hacibeştaştan.

482. a. Alem. Bakır. Allah İbareli ve Şedde - li. Yük: 42 cm. İstanbul Emirgan dergahından.

483. a. Alem. Pirinçten. Kaidesinin topu ezik ve kursu tutan yeri dilimli olup perçinle tutturulmuştur. Zirvesi eksiktir. Sağında "Ya Muhammed, Ahi Ervan, Şeyh Mahmut ibni Abbas-i Ekber sene 234". Diğer yüzünde: aynı ibare. Yük: 36 cm.

484. Alem. Pirinç. Safiha şeklinde. Üzeri "Ya Allah, Ya Muhammed" ibareli. Yük: 52 cm. Seyyid gazi. Eskişehir.

485. a. b. Alem. Pirinç safiha şeklinde. Sağ - da mütehidül merkez daireler içinde: "Ya Allah, Ya Muhammed, Ashabı Kehif" adları ve Hula - fayi Raşidin adları yazılı. Solda: "Ya Allah, Ya Muhammed, Hulafayı Raşidin ve Nasrün Men Allahi ve fet:hün Karib ve Beşşir-il Müminin" ibaresi ile arada . . . . . Batba ismi yazılı.

486. a. Alem. Pirinç. Yük: 32.5 cm. Karşı - lıklı "Ya Muhammed" ibareli.

487. Alem. Bakır üzerine cıva yaldızlı armut şeklinde zirvesi zülfekarlı, ikursu iki demir ejder çevirmektedir. Sağda: ,Auzü besmele ile "İnna

fetehna lek fethan mübina. liyegafure lek Allah" süresi. İki çatal arasında "Ya Muham - med" yazılı bu yazı altında mihr-i Süleyman içinde: "Ya Allah, ya Muhammed, ya Ali, La fcti illa Ali, la Seyfe illa zülHkar Ser-i duvaz imam-i çahardeh ma'sum-i pak". Solda: "Alla - humme Salli 'ala el-nebiyye-i ve el'-vasi ve el-biteveUi ve el-Fatih ve el-Sincar ve el-ıBakiJ. ve el-Kari ve el-Kazim ve el-Riza ve el-Taki ve el-Nefi ve el-Askeri ve el...Hadi sahib el zaman Kutb-i devran salavat-i rahman aleyhim acmain hirahmetika ya erhame el-rahimin ve elhamdü - lilah rabbi el-alemin. Haza sancag (ı) mübarek hazret-i Sultan Seyyid Battal Gazi rahmetullah-i aleyhi vasi'a.

Katebehü fakir el- hakir der-viş Sefer Pir - lepeli Gulam Sultan-i Seyyid Gazi Veli. Yük: 47 cm.

Sağ yüzünde 29 uncu a et:

JI 4.7JI 4'11 ...! (."JI ..:, I ;,- ;.,.,1
; ,r r-lÖl", 4N J'..} • \, |..=| \.:'., \l
· ..:=-A {1..',.,.. Cl..lr,,J 4k ('J ;.t-1.J
:"'.) t:" -1 .:r .r.i • lj,i\$ i_.,.; | .ll., ,
•.i.l- ;1' r!!J

, ,i . J&- . 17 • 4'11

•.!] r;:....., ... •.l_~N i"l.l j'JJ .r• . ;il..llJ> I

Sol yüzünde

..Ol"':..JI., 0:l..ill., J., 1., ı.S"Y'J :ll J&. J,- rf .
ı,Sj:....Jı., _fl'., J=!', L;..), l., ıS:::Jı., ,s;Li'ıJ JYI,
:..l_~L.. :..llJ.l ..,L.jl -:- (ı.S.A.fl.l.) ı.S..ı.tll,
• ı)ırA (mükerrer) .;., 1 ı, ->
..sj JU.,! -l:- ..,ll.- :..... .ll;1/2-- j ""'.
• ı J .r-; -UI ü.)
J.,ı.S • =- ,:;u..ı. l" Jh. i-- ..r'-).l

488. Alem. Demir. Yük: 43.5 cm. Ortada dokuz köşeli yıldız ve ucu çatallı.

490. a. Alem. Ucu demir; sapı dökme pirinç. Yük. 22 cm.

491. a. Alem. Pirinç. "Ya Allah" ibareli. Yük: 33 cm.. Seyyid gazi türbesinden. Eskişehir.

492. a. Alem. Pirinç, üstü teneke. Altı sarı, a"ıldızı beyaz teneke. Yük: 35 cm.

494. a. Alem. Pirinç. "Ya Allah" yazılı. Yük: 14.5 cm.

499. Alem a. b. Pirinçten. İki süslü top üzerine karşılıklı ay ve yıldız çift kursu oturtul - muştur. Zfrvesinde ayrıca bir hilal vardır. Yiik: 55 cm.

500. a. b. c. Alem. Bakır yarım şamdan. Üzerinde bakır "Allah" ibareli alem oturtulmuştur. Yük: 38 cm.

501. • Alem. a. b. c. d. (Sancak başlığı) üstü yaldızlı pirinçten. Zirvedeki pelit meyvesi yaprattı. ümüştən, dibinde iki halkası olan üstüvane şeklindedir. Yük: 26 cm.

506. a. b. Alem. Demirden iki ejder tarafından tutulan uzunca yaprak biçimi bir safihadan baret olup altın yaldızı ve yazıları tamamen silinmiştir. Yük: 84 cm.

507. **Alem.** Pirinçten yaprak biçimi safiha üzerinde altın yaldızla sağda: "Allah, Muhammed, At.i, Nasrünün Allah-ı ve fethün Karib. ve beşşir-il müminine. ya Muhammer, ya Ali" yazılı. Solda: "•Sultan Seyid Gazi. Allahumme Salli Muhammed ve Ali"den sonra on iki imam adı yazılı ise • de siliktir. Yük: 59 cm. Eskişehir Seyit.gaziden gelmiştir.

509. 1Alem. Pirinçten dündara takılacak yeri vidalı olup.safihası .uzunca yaprak şeklindedir.

SACDA:

Besmele:

Nasrun min Allah-ı ve Fethün Karib
Ve beşşir el-m'amin-e ya Muhammed
Allah, Muhammed, Ali, Ya Ali, Ya
Ali ya Ali O' Muhammed
Mustafadı enbiyalar serverl
Şahimerdan geldi önce çekti
Yıktı Hayıberi Hatice Hakka
Yakındır Fatımanın anası
Hasanı, Hüseyini sevdi kanar
Oldu kolları Şah-i
Hüseyinin göznuri Şah-i
Zeynelabidin ol Muhammed
Defterinden Cafer açtı
Defteri Musa Kızıma
Kurşun akıtan Mervan-i her.
Ben imam-ı beşşin kuliyam.

SOLDA:

Kemterinin kemteri Musa
Rıza Hüsü içinde
Pür Kemal ender Kemal ol
Muhammed Taki dedi bize
Doğru haberi Alinin
Aynı Alidir Alidir
Gayri değil Bil Hasan
El-Askeridir evliyalar
Behteri Zülfikar elinde Mehdi
Düldüleoldu suvar hak
Taala emrile **geldi** çel:ti
Leşker-i Yezide koptu kıyamet
Mümininin bayramıdır kes leşini
At yabana canı.cehennem fi nari
Koyun Abdal sana kandan bunları

Metheylemek her karınca kaderince
Sana yeter miktarı
"Sahibül Sultan Seyıyid Gazi" Eskişehir Seyit
Gazi Türbesinden Yük: 52 cm.

No. 509 Sağ tarafta:

ı; > | : : I) 4. J. İİ
": : / J 4-III : A İİ
• J.f : : : ; II : : , *
Jc . J.I. \ t
J.I. JJI J' J" o
ı. > JJ.r-) : " / ; Jj- : ı. i
Jı (ı.Sı J.15.jıJV" ol.: V
ü. - : : : ı > : : " J.p. İİ
..S_ ; ı. : ı.W.ı.)- / -
; : 4 >)- İ.İ- > .
ol. : : : : İİ_ı ı : : İİ, İ \ \
ol. : > J; ; Ş \ t
J.f J.I "1-"Wı : : : ; \ T
ı, ı : : : : : : ; ;) \ t
...J. (: j. A 4 > fıJ \ o
• J' ; : İİ, : : : : : : : ; , "ı
r) j ı "Lı j_ \ V

No. 509 Sol tarafta:

... I > ; S" : İ : : : S"
o.ı.ı.ı.ı.ı : : : İ- : L : :) L.ıı : : S-
J, İ J ; İ J J
o I > .) j \$ t
6 : ı > 4 > > " : : : J. •
): = I")- / 2 L. j : ? i
ı : : : : : : : : : İİ
) :) : ; : C. 1 A
ı > 4- • : : Jı ; İ. İj ı : : y_ \ .
J- / , ... 15. J, İ J. J \ .
ı ; & . • √ : : " İ J İ İ \ \
... : : : : S . ; • j- ı : f : J \ "
ı, r. İ İ J) : A \ J. 6 : : : : \ T
ı ; V j : : , • ı : - : : : İ \ t
ı ;) : : : : : : : İ " t- İ İ ı j_ , i \ o
: : İ J. : : : : & _ C. : : : : İ
ı ; İ J. : : İ A _ : : \ V
ı ; j J. : : : : \al. - t. . \ A

4180. Sancak alemleri, Demir, üzeri yeşil boyalı, "Allah" ibareli. Yüksek: 28 cm. Adanadan.
4182. Sancak alemleri. Pirinç. Çift "Ali" ibareli. Yüksek: 34 cm. Gen: u cm. Adanadan.
4183. Sancak alemleri. Demir, üzeri sarı cilalı. Yüksek: 53 cm. Adana'dan.
4184. Sancak alemleri. Pirinç; dökme. "Ya Allah; Ya Muhammed" ibareli. Yüksek: 40 cm. Gen: 18 cm. Adana.
4185. Sancak alemleri. Bakır; el biçiminde. Yüksek: 19 cm. Adana'dan.
4186. Sancak alemleri. Pirinç. 1315 tarihli. Yüksek: 20 cm. Adana'dan.
4403. a. b. Alem. Pirinçten. Döküm olup kafesvari safiha üzerinde: "La İlahe İUallah Muhammed El-Resu ul-Allah" yazısı bulunmaktadır. Yüksek: 57 cm. Kastamonu müzesinden gelmiştir.
4404. a. b. Alem. Pirinçten, döküm olup kafesvari safiha üzerinde: 4403 de olduğu gibi "Kelime-i Tevhit" yazısı bulunmaktadır. Yüksek: 58 cm. Kastamonu'dan gelmiştir.
- 4405. a. b. Alem.** Pirinç. "Kelime-i tevhid"li. Başında hilal var. Uz: 67 cm. Kastamonu.
4407. a. Alem. Pirinçten dökme olup kafesvari safihada 4403 de olduğu gibi "Kelime-i Tevhit" yazısı bulunmaktadır. Kaidesi noksandır. Mevcut Yüksek: 41 cm. Kastamonu'dan gelmiştir.
4408. Alem. Bakır levha oyularak kafesvari işlenmiştir. Üstündeki "Ya hay" ibareli zirve tamirde ters olarak konmuştur. Safihanın üstte iki çıkıntısı kırılmıştır. UsHlplaştırılmış ejder kıvrımı iki madalyon teşkil etmektedir. Üçüncü bölümdeki yazılar
- 1 - El-mülkü lillah, el vahid, el-kahhar
a - La ilahe İlallah
3 - Muhammed Resul el Allah
- Yük: 67 cm. Kastamonu'dan gelmiştir.
4409. a. Alem. İki katlı pirinç, sapı ekli ve lehimli. "Kelime-i Tevhit" li. Uz: 57 cm. Kastamonu'dan gelmiştir.
4410. a. Alem. Büyükçe pirinç topuz üzerine dökme kafesvari safiha işlenmiştir. Zirvesindeki küçük safihada "Ya Allah", yazısı bulunmaktadır. Topuz üzerinde: "SaMbühü El-Şeyh Ahmet Zuhdi Sene 1214 Recebi Şerif guresinde" tbaresı vardır. Yüksek: 511 Kastamonu'dan gelmiştir.
- 44n. a. Alem. Pirinçten dökme safiha müvazi dairelerle süslü topuz üzerine oturtulmuştur. Safihada "Kelime-i Tevhit" bulunmaktadır. Zirvesinde bir hilal vardır. Yüksek: 65 cm. Kastamonu'dan gelmiştir.
4412. a. b. Alem. Pirinç, çiçek işlemeli, kırık, başında "Ya Allah" yazılı. Uz: 49 cm. Kastamonu'dan.
4413. a. b. c. Alem. Pirinç. Topuzlu, "Kelime-i Tevhit"li. Topuzu iki parça. Uz: 49 cm.

4414. a. b. Alem. Pirinç, topuzlu "Ya Allah Muhammed Ali" yazılı. Uz: 40 cm. Kastamonu.
4415. a. b. Alem. Safihası pirinç olup kafesvari oyulmuştur. Ortasında: "Allah" ibaresi bulunmaktadır. Yüksek: 37 cm. Kastamonu'dan **celmiştir**.
4417. a. b. c. Alem. Sarı teneke topuzlu; "Allah" ve "Kelime-i Tevhid"U. Topuzu iki parça. Uz: 49 cm. Kastamonu.
4418. a. Alem. Pirinç. Topuzlu "Allah" ve çift "Ali" dbareli. Uz: 30 cm. Kastamonu.
4419. a. b. Alem. Pirinç, topuzlu, başında halka şekli var. "Ya Allah" ibareli. Uz: 24 cm. Kastamonu'dan.
4420. Alem. Demirden olup kırıktır. "Ya Allah; Ya Muhammed" ibareli. Uz: 33 cm. Kastamonu.
4421. a. Alem. Teneke. Sarı yıldızlı, "Ömer" ibareli. Uz: 31 cm. Kastamonu.
4422. a. Alem. Teneke, sarı yıldızlı; üzeri "Ali" ibareli. Uz: 31 cm. Kastamonu.
4423. a. Alem. Sarı teneke. Kenarları delikli, üzerinde "Muhammed" ibareli. Uz: 34 cm. Kastamonu'dan.
4424. a. Alem. Sarı teneke; kenarları delikli, üzerinde "Allah" ibaresi yazılı. Şekilce "44:23" gibi. Yüksek: 34 cm. Kastamonu'dan.
4425. a. Alem. Teneke. Sarı yıldızlı, üzerinde "Osman" ibareli. Uz: 31 cm. Kastamonu.
- 44:26. a. Alem. Teneke. Sarı yıldızlı, üzerinde "Muhammed" ibareli. Şekilce "44:n" **gibi**. Uz: 31 cm. Kastamonu'dan.
4427. a. Alem. Teneke. Sarı yıldızlı, üzerinde "Allah" ibareli, şekilce "4421" **gibi**. Uz: 31 cm. Kastamonu.
4428. a. Alem. Teneke. Sarı yıldızlı; üzerinde "Ebubekir" ibareli. Şekilce "4421" **gibi**. Uz: 31 cm. Kastamonu.
4429. a. Alem. Teneke, tamir & örmüş, üzerinde "Maşallah" yazılı, sapında **ağaç** parçası var. Uz: 37 cm. Kastamonu'dan.
4436. Alem parçası. Kırık olup; tunçtan; "Allah" ibareli. Uz: 11a cm. Seyyid **gazi'den**. Eskişehir.
51311. Alem başlığı. Ağaç, kırmızı boyalı, Bir kolu kırıktır. Uz: 41 cm. Kastamonu'dan.
5405. Kubbe Alemleri. Pirinçten. **Kaidesi** armut biçimi iki esas top ile üç yuvarlak halkadan ibarettir. Ostü boynuz şeklindedir. Ortasında bir yaprak vardır. Yüksek: 59 cm. İstanbul **Şehzade** Evkaf anbarından.
5432. Alem. Pirinçten kesmedir. Heyeti umumiyesi armut şeklindedir. Zirvedeki "Allah" ibaresi altında sıra ile karşılıklı olarak usUlplaştırılmış kuş ve arslan resimleri bulunmaktadır. Arslan'ın pençesi altında diğer bir hayvan vardır. Yüksek: 24 cm. Eskişehir Seyit gaziden **gelmiştir**.

5433. Alem. Piriñten kafesvari işlenmiş olup zirvesi üç teber şeklindedir. Safihanın ortasında "Allah, Muhammed, Ali" ibaresi bulunmakta ve bunu, en **barta** "Ali el-murtaza" ,i•baresi gelmek üzere on iki madalyon içinde on iki imamın adları çevrelemektedir. Yük: 72 cm.

5434. Alem. Piriñten kafesvari işlenmiştir. Mustatil safiha içinde zülfükar şekli ile şu yazı vardır:

Kale el-Nebiyi Aleyhi el-selim

La f.eta illa Ali, la seyfe illa zülfükar.

Altında:

Afkar-el veri, hadim el-fukara
El-şeyh el-hac Feyzullah min evlid-ı el baç
Bektaş, sene n73

Diğer yüzünde:

Veli kaddese sirrehu nahfi ve enceli. Seccade nişin. Astane-i şerif. Yük: 65 cm. Hacıbektaş'tan gelmiştir.

No: 5434 Sağda:

(r ') r'' _.,;!Ja ,
J&,'I '/ y
J -':t' ""
_:i.iJJI> ı t
[.tıt t=-!-/1_ıa•1 r),;.. ,s;y _.,Jil - o
J, İJ.1/J':i'JI OA , i
\\ V r' -:-

Solda: altt:

•r- '""..u JJ - V
•J
-J - A
. t-Ar -0l:-1

5435. Alem (Sancak başlığı). Bakır; üstü sarı yıldızlı ve yazılı. Hacıbektaş'tan.

5436. Alem. Piriñten armut şeklinde top üzerine yine armut şeklinde kafesvari işlenmiş iki yanında ejderli olup üzerinde şu yazılar vardır:

- 1 - Ostte: Allahü vahdebü, la şerikelehü.
- 2 - Ortada: Allah, Muhammed, Ali,
- 3 - A et,ül kürsü
- 4 - Allahümme Salli'ali Muhammed El Mustafa ve Ali El-Murteza ve Fatma El-Zehra ve on iki imam adları, Yük: 75 cm. Hacıbektaş'tan.

5437. Alem. Demir safiha üzerinde altın kakma ile ıağ tarafta: "Nasrünmin-Allah ve fet-hün karib ve beHir el-miUuinine ya Muhammed

ya Ali hayr el-beşer. Rabbena ifteh beynena ve beyne kavmine bil hakki ve ente hayr e,1-falıihin. Ya fettah." Kurs ortasına "Allah, Muhammed, Ali" yazılı. Sol tarafta altın kakma **çiçekler** arasında aynı ibare yazılıdır. Ortasında: 989 tairhi ve ..... ibaresi yazılı. Kurstan üç çatalı bir kılıç şekli uzamakta ve onu **sekiz** ejder başı ile süslü demir çubuk **ihata** etmektedir. Yük: 94 cm. Hacıbektaştan, **Yapan: Amel-i** Haydar Han (?).

5438. Alem. Gümüştan kafesvari işlenmiş olup armut biçimindedir. Zirvedeki üç bölümden ibaret olup her biri ejder ile çevrilidir. Üstteki ejderin başları kopmuştur.

- 1 - En üstte: "Ya Allah" onun da altında: "Mustafa Kemal ehli bulur her yerde yerin.
- 2 - Karşılıklı: "Muhammed, Ebubekir, Ömer, Hasan, Hüseyin".
- 3 - "Osman"; "La İlahe illi-Allah, Muhammed el-resul Allah. Ali Veli-yü Allah".
(Allah ve Muhammer kelimeleri ejder çerçe-ve içine alınmıştır).

Sağdaki ejderin üzerinde:
"Cihan bir ejderhadır ağzın açmış. . "
ibaresi yazılıdır. (Karşısı silinmiştir). Hayli tamir görmüştür. Yük: 56 cm. Afyon **karahisar'dan** gelmiştir.
Vakf-i.....Divane Mehmet efendi: 'Ameli Musli, Tarih sene 1070.

Sağda:

\\
.. :;a.....
/ _.,x7,ı . t:r- . J.F 1"
• "-111 J,....J .tf- • , ' 'I . :;ı; t
. JI JJ
... ı?(İ...;ı' ;Jl.pjl J. :; , - •

Solda:

• .cil J/f- l_.,_J ... JI J i
\\ • V • - t;V . ı.5;• y V

5439. Alem. Demirden kafesvari işlenmiş bir kurs olup üstünde iki çatal z.ülfükar vardır. Kursun oturduğu sap üzerindeki top kafesvari işlenmiştir. Kursun üzerinde ortada:

"Ya Allah, kenarında ise Muhammed el Mustafa, Ali-el Murtaza"dansonra on iki imam adları bulunmaktadır. Yük: 75 cm.

5440. Alem. İki ejder başına tutturulmuş uzunca bir delikli safiha üzerinde sağ ve solunda: "İzzi li M-evlana el-Sultan el-Melik el-Eş-ref ebu el-nasır Kaytubay a-zze nasrehü". Sapı üzerindeki top oyma noktalarla süslüdür. Uz:

69 cm. (Kırşehir Ahi Ervan Türbesinden.)
Memluk devri eseri.

اقتبای عزمولانا السلطان الملك الاشرف ابو النصر عز نصره

Diğer yüzünde:

- 1 - Muhammed, Resul el-Allah
- 2 - La ilahe illa-el-Allah
- 3 - ve beşşir el-müminin-e ya Muhammed
- 4 - Nasrü'n mine Allahi ve fethün karib

Y.ük: 57 cm. Kırşehir Ehi Ervan Tütfüesinden.

5441. a. b. Alem Pirinçten Levha üzerinde şu ibareler vardır: Sağda:

- 1 - Hazret-i Abbas-ı Ekber Raziya'llah-ü anhu
- 2 - Kaddese sirrehü el-Mennan
- 3 - El-din Muhammed Ahi Evran
- 4 - Ser-i çe me-i Sultan Şeyh Natır
- 5 - Pir i piran aziz-i azizan.

7815. Alem. Pirinçten "Ya Allah, Muhammed, Ali" üstünde ay. Yük: 40 cm. Kocaeli'den (İzmit).

7817. Alem. Pirinçten kafesvari işlenmiştir. Üzerinde "Kelime-i Tevhid" yazılıdır. Yük: 52 cm. Kocaelin'den gelmiştir.

8929. Alem. Pirinç. İçinde "Muhammed" i,bareli. Altı kırık Uz: 21.5; Gen: 14 cm. İstanbul Evkafı Şehzade anbarından.

9405. Alem. "Lir" biçiminde. Bakır. Kubbe alemleri. Yük: 59 cm.

9406. a. b. c. d. Alem. Dört parçadır. "Lir" biçimindeki tepesi pirinç; diğer üç parçası bakırdır. Yük: 55 cm İstanbul Evkaf anbarından.

9407. Alem . Tepesindeki ay pirinç, diğer aksamları bakır. Üstünde yer yer cıva yıldızı izleri vardır. Yük: 100 cm. İstanbul Evkaf anbarından.

9820. Kubbe alemleri. Bakırdan, "Lir" biçiminde. Yük: 26.5 cm. İstanbul Şehzade Evkaf anbarından.

9821. Kubbe alemleri. Bakırdan Yük: 42.5 cm. İstanbul Şehzade Evkaf anbarından.

9826. Kubbe alemleri. İki parçadan müteşekkil, pirinçten kesme "Maşallah". Bombe kaidesi bakırdır. Her iki parça takılı halde. Yük: 54 cm. İstanbul Evkaf anbarından.

9828. Alem. Pirinç. İçinde "Allah" ibareli. Altı kırık. 25.5X14 cm. İstanbul Evkafı Şehzade anbarından.

9829. Alem. 9828 stilinde: Muhammed.

9846. Alem. Bakırdan, Sırığa takılacak yerinin alt kısmı kırık. Armut biçimindeki bakır plaka "Allah" oyulu. Yük: 34 cm. İstanbul Evkafından.

9850. a. b. Alem. Pirinçten el biçiminde veya Arapça harflerle "Allah" adı şeklindedir. Sağ avuç içinde: "Allah, Muhammed, Ali", diğer yüzünde: "Fatma, Hasan ve Hüseyin" yazıları bulunmaktadır. Ayrıca parmaklar üzerinde de sağda Ayetül Kürsü, diğer yüzünde Salavat-ı Şerife ile on iki imam adı mühmel olarak yazılıdır. Yük: 27.5 cm. İstanbul Şehzade Evkaf anbarından.

9851. Alem. Direğe, takılacak kısmı pirinçten; üstü süslü -!emirden çifte balta biçiminde. Baltaların her iki tarafında insan resmi, mızrak kaidesinde iki ejder vardır. Demir kısmı yenidir. Uz: 50 cm. İstanbul Şehzade Evkaf anbarından.

10421. Alem. Pirinçten. Üzeri cıva yaldızlı, Yük: 96.5 cm. İstanbul Evkaf anbarından. "Küll-i min 'aleyha fan =

كل من عليها فان

10673. Alem. Pirinçten. Kaidesi üç toplu. Kursu armut biçiminde kafesvari kesme olarak işlenmiştir. "Allah" ibaresi mevcuttur. Yük: 56 cm. İstanbul Şehzade Evkaf anbarından.

n323. Alem. Pirinç. İki parça birbirine geçme vidalı, direğe geçecek yeri iki boğumlu, üzerinde "La ilahe İllallah Muhammed el Resulullah" yazısı vardır. Tepesi kırık ve eksiktir. Yük: 40 cm. Yozgat.

11324. Alem. Pirinç parça birbirine geçme vidalı. Direğe geçecek yeri bir boğumlu, üzerinde "Maşallah" ibareli. Yük: 23 cm. Yozgat menşeli.

n328. Alem'. Pirinç, iki parça birbirine geçme, vidalı, üzerinde ay yıldız vardır. Yük: 23.5 cm. Yozgat'tan.

n330. Alem. Yuvarlak kurs kafesvari olup: "Ya Allah, Muhammed Nasrün Karib ve beşşir-i müminin" ibaresi vardır. Zirvesi kırıktır. Yük: 45 cm. Boludan gelmiştir.

n845. a. Alem. Pirinçten çift ejder başı arasında kallı biçimi çerçeve içinde "Allah" ibaresi vardır. Yük: 32.5 cm. Tokat'tan gelmiştir.

n846. a. b. Alem. Demirdir. Kaidesindeki top dilimli.dir.. Esas kurs kafesvari kesilerek işlenmiş olup iki palçadan ibarettir. Üstteki kursta "Alem" ibaresi; alttaki kursta "Surei İhlas" ile onun ortasında: "Muhammed, E-bubekir, Ömer, Osman, Ali" ibareleri bulunmaktadır. Bir iki kurs karşılıklı 4 ejderle sarılmıştır. Yük: 72 cm. Tokat'tan gelmiştir.

n370. Alem. Pirinç. İki parça birbirine geçme vidalı; içinde "Ya Allah; Muhammed, Ali" yazılı. Yük: 40 cm. Bolu'dai.

